

פרשת שמייני

נשיאת כפים

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים: (ויקרא ט, כב)

אחרי עבודה

כמה וכמה הילכתא גבירתא בברכת כהנים נלמדים מפסוק זה, הגמ' (מגילה יח, א) דנה בסדר השמו"ע, ושואלת הגמ' ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה, דכתיב "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים", אימא קודם עבודה לא סלקא דעתך דכתיב "וירד מעשת החטאת וגו'", מי כתיב לעשות מעשת כתיב, ולימרה אחר העבודה לא סלקא דעתך דכתיב זבח תודה, מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא.

אופן נשיאת כפים

עוד איתא בגמ' (סוטה לח, א) במדינה כהנים נושאים את ידיהן כנגד כתפיהן ובמקדש על גבי ראשיהן, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, ר' יהודה אומר אף כהן גדול מגביה ידיו למעלה מן הציץ שנאמר "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם".

כתב הרמב"ם (תפילה ונשיאת כפים יד, ג) וז"ל כיצד היא נשיאת כפים בגבולין בעת שיגיע שליח צבור לעבודה כשיאמר רצה כל הכהנים העומדים בבית הכנסת נעקרין ממקומן והולכין ועולין לדוכן ועומדים שם פניהם להיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופות לתוך כפיהם עד שישלים שליח ציבור ההודאה ומחזירין פניהם כלפי העם ופושטין אצבעותיהן ומגביהן ידיהם כנגד כתפיהם ומתחילין יברכך, ושליח ציבור מקרא אותם מלה מלה והם עונים שנאמר אמור להם עד שיאמר, כשמשלימין פסוק ראשון כל העם עונים אמן, וחוזר שליח ציבור ומקרא אותן פסוק שני מלה מלה והם עונים עד שמשלימין פסוק שני וכל העם עונים אמן, וכן בפסוק שלישי. וכתב בהגהות מיימוניות דיש להגביה ידו הימנית קצת למעלה מן השמאלית כדכתיב "וישא אהרן את ידיו ידו", כתיב "ויהי ידו אמונה", וכן ראוי גם על פי הקבלה.

עמידה

בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' א) נשאל מכהן אחד שהוא זקן קרוב לשמונים, ומכח חולשת זקנו אינו יכול לעמוד כשנושא כפיו אי יכול לישא כפיו כשהוא יושב או סמוך או לא. והשיב דנראה דלא ישא כפיו דגרסינן בסוטה (לח, א) ת"ר כה תברכו בלשון הקודש, תניא אידך כה תברכו בעמידה, אתה אומר בעמידה או אינו אלא אפילו בישיבה, נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן אלה יעמדו לברך מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה. ר' נתן אומר אין צריך הרי הוא אומר לשרתו ולברך בשמו מה משרת בעמידה אף מברך בעמידה.

ותוס' הביאו בשם הר"י שכהן שבירך ברכת כהנים בישיבה לא עשה ולא כלום הואיל ואיתקש ברכה לשירות וגבי שירות אמר בפ"ב דזבחים דיושב מחלל עבודה, הלכך אף כאן צריך לחזור ולברך מעומד. ולפ"ז אין נשיאות כפים כלל במיושב כי אם מעומד כמו בעבודה, ואפילו אם הוא אנוס מחמת זקנה או חולה שאין בו כח לעמוד, דאפשר להתקיים ע"י אחרים.

אבל עי"ש שרצה להוכיח מהרמב"ם (תפלה יד, יא) שכתב וז"ל כך למדו מפי השמועה ממש רבינו ע"ה כה תברכו בעמידה ... כה תברכו בשם המפורש, והוא שיהיה במקדש כמו שאמרנו. ולמה לא כתב משום דאיתקש ברכה לשירות, אלא ע"כ דאסמכתא בעלמא היא, ולכן הכי שכתב הדין לישא כפיו במקדש בשם המפורש, ושם משום כבוד השם רוצה לאסור בדעבד בישיבה, מש"ה אסמכתו אכה תברכו וכה עיכובא היא, כמ"ש תוס' בסוטה (שם), אבל בגבולין אין לאסור בעמידה מהאי הקישא כיון דהוא אסמכתא בעלמא, אם לא שפשע במזיד ונשא כפיו מיושב והיה יכול לעמוד דאז מצד הסברא יש לאסור מכח האי אסמכתא.

מום

ועל פי זה מיישב קושיית הט"ז (קכח, כז) על הא דפסק שם דהטעם שמום פוסל בו משום שהעם מסתכלין בו ולכן אם דש בעירו מותר, תיפוק ליה דיהיה פסול משום דאיתקוש לעבודה, ולהנ"ל ניחא כיון דאין לאסור מצד הסברא אם לא שהעם מסתכלין בו, דאז יש לאסור מצד הסברא.

ומביא "קצת" ראייה לזה מהא דאיתא (סוטה שם) לענין המתברכים בעם שאחורי הכהנים שאינם בכלל ברכה, אבל היכי דאניסי מותר, ה"ה לענין המברך אם הוא זקן או חולה שאינו יכול לעמוד יושב ומברך דהולכין להקל כיון שהוא רק אסמכתא, ומדרבנן להקל שומעין.

ממשיך השבו"י דאל יתמה איך אני יכול להקל בדבר שלא נראה בהדיא בדברי אחד מן הראשונים והאחרונים, זה אינו דהא מלשון הט"ז (ס"ק כ"ז) משמע קצת כן שכתב וז"ל כגון יושב שיכול לעמוד, משמע הא אין יכול לעמוד כגון זקן או חולה מודה. וכן מבואר לענין תפלת שמו"ע (סי' צד), אע"ג דגם תפלה במקום עבודה דקרבנות. ומ"מ אם אפשר לו לעמוד על ידי סמיכה ודאי דעדיף מיושב גמור, כמבואר בחו"מ (סימן י"ז).

אכן בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק או"ח סי' ה) כתב על השבו"י ששגה בזה, דלענין עמידה היקש גמור הוא, וכן מבואר בסמ"ג (מ"ע מצוה כ) וז"ל ור' נתן נפקא ליה עמידה מדכתיב לעמוד ולשרת ולברך בשמו מקיש מברך למשרת לענין עמידה, ודוקא לענין עמידה הוקשו אבל לא לפסול בעלי מום כו', וגרסינן נמי התם במסכת תענית כו', ומתרץ אסמכתא דרבנן היא ולקולא, משמע דאין זה היקש גמור אלא לענין עמידה הכתובה במקרא עכ"ל הסמ"ג. הרי דלענין עמידה היקש גמור הוא. וכן כתבו התוס' (מנחות קט, א) וז"ל ותו אמרינן אי מה משרת בעל מום לא אף מברך בעל מום לא ת"ל לעמוד ולשרת לעמידה הקשיתו ולא לדבר אחר, והשבו"י נעלם ממנו כל זה והיה סבור שכל עיקר היקש הזה הוא רק אסמכתא.

האם "נשיאת כפים" מעכב

ולכן כתב הנוב"י שדבר פשוט הוא שגם נשיאת כפים מעכב בדיעבד, שהרי כחזא כללינהו הרמב"ם והשו"ע. וז"ל הרמב"ם (שם) כך למדו מפי השמועה ממש רבינו ע"ה כה תברכו בעמידה כה תברכו בנשיאת כפים כה תברכו בלה"ק כה תברכו פנים נגד פנים כו'. וגם כאן שגה בעל השבו"י שגיאה רבה שהיה סבור שמה שסיים הרמב"ם והוא שהיה במקדש קאי אכולהו מילי שזכר הרמב"ם, אבל זה פשוט שזה קאי רק אדסמיך ליה כה תברכו בשם המפורש על זה התנה והוא שיהיה במקדש. אבל העיר הנוב"י שהדבר צריך טעם דבשלמא עמידה מעכב אפילו דיעבד מהיקשא דעבודה, אבל נשיאת כפים למה יעכב בדיעבד הרי לשאר דברים היקשא דעבודה אסמכתא הוא, עי"ש מה שמתרץ. ולכן כתב שכיון שמעכב אף בדיעבד פשוט שלא מהני נשיאת כפים ע"י סמיכה, וגם בזה שגה השבו"י שהתיר עמידה ע"י סמיכה. וכל זה לפי טעותו שהיה סבור שאינו אלא מצוה לכתחלה ודימה הדבר הזה לעמידה ע"י סמיכה של העדים ובעלי דינים. אמנם גם בעמידה דעדים שהתיר הרמ"א בחו"מ ע"י סמיכה השיג המג"א (סי' קמא, ב), אלא דאפילו לדעת הרמ"א היינו בעדים דוקא שהעמידה אינה מעכבת בדיעבד, וכמו שכתבו התוספות (זבחים טז, א) ולכך מקילינן בסמיכה, אבל בדוכן שמעכב בדיעבד גם סמיכה אסורה.

איך מותר לברך הילדים

יש מנהג נפוץ בכל תפוצות ישראל שהאבות מברכים את ילדיהם ליל שבת, ומניחים שתי ידיים על ראשם, ותמהו המפרשים מההיא דכתובות (הנ"ל) שיש איסור לזר לישא כפיו ולברך, ואם כן היאך מניח ידיו ומברך והלא עובר בעשה. ואע"פ ששיטת הב"ח דדוקא בפריסת ידיים עובר הזר בעשה, אבל מנהגינו, כאמור, לשים שני ידיים על ראש המתברך.

ובספר תשובות והנהגות (כרך ה סימן עב) כתב שב"סידור הגר"א" מהגאון המקובל רבי נפתלי הערץ זצ"ל (ח"ב סימן פ"ז) מביא מנהג ישראל לברך הילדים בליל שבת, ומניחים יד אחד על המתברך. וששמע בשם הגר"א שאסור לברך בשתי ידיים לבד מכהן, והיינו שבשתי ידיים עובר באיסור עשה לזר לברך ברכת כהנים בנשיאת כפים. וכן מבואר בספר תורה תמימה (במדבר פ"ו הערה קלא) שמביא ששמע מאיש אמונים שהגר"א מוילנא בירך את הגר"י ח' לנדא מו"ץ דוילנא בשעת חופתו, והניח ידו אחת על ראש הגר"י ח' בשעת הברכה, ושאלוהו על ככה, והשיב, כי לא מצינו ברכה בשתי ידיים רק לכהנים במקדש.

אמנם מביא הגר"מ שטרנבך שליט"א שבסידור יעב"ץ קורא את המברכים ביד אחד לבד "חסרי דעת", והסוד בשתי ידיים דוקא, וכן נהג אביו ה"חכם צבי". ובספר "דבש לפי" מהחיד"א (ב' - ט') כשמביא תשובת הגאון רבי יעקב הכהן על ספר "חמדת הימים", כתב שלא מצא בו שום דבר תמוה רק בענין ספירת העומר וברכת הבנים שהוא מדקדק ומקפיד דוקא ביד אחת. (והספר "חמדת הימים" שיבחו אותו מאד הרבה גאונים וצדיקים, רק שכפי הנראה בתוך הנדפס נוספו בכמה מקומות דברים ששייכים לתלמידי ש"ץ ואינם של המחבר). ומסיק שגם בסידור האריז"ל בסדר ליל שבת כתב שאין לברך אלא ביד אחת ובימין, וכיון שכן דעת הגר"א והאריז"ל, ראוי לחשוש ולברך כן, (אף שכמדומני יש הרבה שנהגו בשתי ידיים).

ולכאורה כ"ז אינו לפי השיטות שבברכת כהנים מעכב נשיאת כפים, ולכן אם מברך ביד אחת אינו דומה לנשיאת כפים, אבל אם נאמר שאין נ"כ מעכב לכאורה אינו מועיל מה שמברך רק ביד אחת.

בעשרה

כתוב במשנה (מגילה כג, ב) אין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאים את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ... פחות מעשרה. וכתב הר"ן שהמקור הוא מהא דכתיב "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם", וכתיב "כה תברכו את בני ישראל אמור להם", ובני ישראל עשרה משמע כדילפינן בגמרא לענין דבר שבקדושה מדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל. ואע"ג דהוא יליף מדכתיב הבדלו מתוך העדה הזאת דאתיא תוך תוך דבר הלמד בגזירה שוה, חוזר ומלמד בגזירה שוה. ומסיים הר"ן דכולהו אסמכתא דרבנן נינהו, שהרי סדר תפלה גופה אינו אלא מדרבנן.

ועי' בספר מגן גיבורים (סימן קכח, א) שכתב דממשטחת לשון הש"ס במגילה (שם) דכללינהו בהדי קדושה וברכו, ואמרי' בגמ' מנה"מ דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבר שבקדושה לא יהיה בפחות מעשרה, משמע דגם בנשיאת כפים הטעם משום דבר שבקדושה, והעיר א"כ למה הוציא הר"ן הך דנשיאת כפים מן הכלל, וכי כעורה הטעם גם בזה משום דאין דבר שבקדושה בפחות מעשרה.

מצוה על הכהנים או גם על הישראלים

ועי"ש שכתב להסתפק אם מצות נשיאת כפים הוא רק על הכהנים לבד שיברכו את ישראל אבל על הישראלים אין מצוה כלל שיתברכו מן הכהנים, או המצוה הוא על שניהם על הכהנים לברך ועל הישראלים להתברך, ומביא מה שידוע מהספר חרדים שכתב שהמצוה גם על בני ישראל שיתברכו, אבל לא כתב ראייה לזה, אלא שבעל הפלאה (כתובות דף כ"ד) המתיק טעם הדבר משום דבכל מקום שהטיל התורה המצוה על שתיים הכוונה ששניהם צריכין לעשות המצוה, וכמו ביבמה דכתב יבמה יבא עליה ומ"ע על שניהם.

אבל העיר המ"ג שבחילת כבוד תורתו הרמה נעלם ממנו מש"כ בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' י"ח) שכתב בהדיא דאין מברכין על מצות חליצה ויבום דעיקר הוא משום פרו ורבו והיא אינה מצווה, ואם איתא דהמצוה גם עליה להתיבם א"כ אמאי אינו מברך.

ומ"ש ראייה מיבמות (כ, א) בשלמא אלמנה מן האירוסין עשה דוחה הל"ת, ואיך ידחה עשה (של יבום) הל"ת (של אלמנה) הרי היא מצווה בהל"ת, ובדידה ליכא עשה, אלא ע"כ דגם עליה איכא עשה דיבמה. אלא דכבר נתקשה בזה בספר תוס' יוה"כ (יומא פו, א) גבי גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה, וכתב כיון שעליה דידיה רמיא לקיים מצות עשה, וא"א בלתי סיועת אחר שפיר דוחה הל"ת אף שאין אחר מקיים המצוה.

ומה שרמז לתוספות (גיטין מא, ב) כוונתו למ"ש שם (ד"ה לישא) דלכך לא אתי עשה דפו"ר ודחי לא תעשה דלא יהיה קדש משום דבדידה ליכא עשה, במחכת"ה אין משם ראייה, דשם אין

המצוה עליו לקיים פרו ורבו מאשה זו, ומה לה בזה אטו היא משועבדת שתהיה אשתו ויקוים בה המצוה, ולכך עבדה איסורא, אבל כאן עיקר המצוה הוא שייבם אשה זו דוקא ושפיר דחי הלא תעשה.

אמנם בגוף הדין אע"פ שהחרדים כתב כן בפשיטות אבל הריטב"א (סוכה דף ל"א) כתב להדיא דאין מצוה על ישראל להתברך מכהנים. ומעתה שזכינו שדבר זה במחלוקת שנויה יש לומר דזה תלוי בטעם הא דבעינן עשרה לנ"כ, דאם נימא דהמצוה הוא גם על הישראלים להתברך מכהנים ומוציאין אותם י"ח הוה שפיר דבר שבקדושה דומיא דתפלה, משא"כ אם נימא דעיקר המצוה אינה רק על הכהנים ואין לישראלים חלק בו ואין מוציאין אותם ידי חובתם, כמ"ש הריטב"א שם בפירוש, א"כ יש לומר דאין כאן דבר שבקדושה כלל ולכך הוצרך הר"ן לתת טעם אחר. וכן הרשב"א כתב בחידושו למגילה טעם אחר משום דכיון דבאו להזכיר השם הוה דומיא דבהמ"ז דצריך עשרה להזכיר ד'.

ולגבי עיקר הנידון האם יש מחלוקת בין הריטב"א והחרדים כבר נשאל בזה הדבר אברהם (ח"א סי' ל), והשיב שאין מזה סתירה כלל, דאפילו לדעת החרדים דמצוה על ישראל להתברך, מ"מ לא דמיא המצוה דמוטל על הכהנים, למצוה המוטל על ישראל, דעל הכהנים מצוה לחזור אחריה ולקיימה, דחיובא רמיא עליו לברך את ישראל, אבל על ישראל אין חיוב כלל לחזור אחר ברכת כהנים, אלא שהמצוה היא רק שאם הכהנים מברכים ישמעו ויכוונו לבם להתברך מהם. וכן מורה לשון הריטב"א שכתב "דליכא חיובא", ולא נקט "דליכא מצוה".

וכן נמי מוכיחה לשון החרדים (פ"ד אות יח) שכתב שישראל העומדין פנים כנגד פנים, פני הכהנים בשתיקה, ומכוונים לקבל ברכתם כדבר ה', **הם נמי בכלל המצוה**, ולמתבונן הרי דאין מזה סתירה כלל לדעת הריטב"א, דכיון דאין מצוה על ישראל לחזור אחר הכהנים בכדי להתברך, לא שייך לומר דלהכי הדר כהן ומצלי כדי להוציא אותם. ולפי"ז אולי אפילו לפי החרדים מבואר שאין חיוב עשרה מטעם דבר שבקדושה, שהרי אין חיוב גמור על ישראל ואין הכהנים מוציאים אותם, ודו"ק.

יצאו מקצתן

ולפי"ז חידש המ"ג דכאן אינו מועיל אם יצאו מקצתן כמו שמועיל בקדושה וברכו, דלא מיבעיא לטעמו של הרשב"א דהוה דומיא לבהמ"ז, א"כ ודאי בעינן עשרה לכל הברכה, אלא אף לטעמו של הר"ן נמי, דבשלמא בהנך דקדושה וברכו דאינם רק מדרבנן ואסמכתא הוא לדבר שבקדושה דבעי עשרה דעל כל ביה עשרה שכינתא שריא א"כ כיון דהיה כאן עשרה שפיר מהני אף שיצאו מקצתן, אבל כאן דעיקר הטעם הוא דגוף ברכות כהנים צריך עשרה א"כ כך לי כלו כמו מקצתו וצריך עשרה.

ועי"ש שהכנה"ג בהגהות הטור תמה על הטוש"ע שהשמיטו הא דאיתא בירושלמי במגילה (פ"ב ה"ד) אף על ברכות כהנים דאם התחילו בעשרה ויצאו מקצתן גומר, והרי"ף והרמב"ם הביא, ולהנ"ל ניחא דהירושמי והרי"ף והרמב"ם והרא"ש כולם כללינהו לנ"כ בהדי דבר שבקדושה, אבל הטור והשו"ע ס"ל כהרשב"א ור"ן, וקצת נראה כן מלשון הטור שכתב בס"ל

נ"ה כל דבר שבקדושה כגון קדיש וברכו וקדושה משמע דמלבד אלו אינם משום דבר שבקדושה, ולכך לא כתב הטעם משום דבר שבקדושה רק סתם דאין קורין בפחות מעשרה, והוא רק תיקון דרבנן ולכך אם התחילו בעשרה ויצאו מקצתן אינו גומר.

הסתכלות בכהנים בשעת ברכה

כתוב בשו"ע (או"ח קכח, כג) בשעה שהכהנים מברכים העם, לא יביטו ולא יסיחו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפלה. והעם יכוונו לברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הכהנים, ולא יסתכלו בהם. וכתב הרמ"א שגם הכהנים לא יסתכלו בידיהם, על כן נהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית, ויש מקומות שנהגו שידיהם בפנים מן הטלית, שלא יסתכלו העם בהם.

הסתכלות בספר

על מש"כ המחבר "שלא יסתכלו בהם" מסביר המשנ"ב (ס"ק פט) שהטעם הוא כדי שלא יסיחו דעתם מהברכה, וא"כ כ"ש שלא יסתכלו במקום אחר. ולפי"ז פשוט דכ"ש שאין להסתכל ב"ספר" בשעת נשיאת כפים, וה"מתמידים" שדרכן ללמוד בשעת נ"כ לאו שפיר עבדי.

וכדאי לציין מש"כ בזוה"ק (פרשת נשא קמז, א) תאנא בההיא שעתא דכהנא פריס ידוי צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא (בשעה שהכהנים פורסים ידיהם צריך העם לישב באימה וביראה) ולינדע דההיא שעתא עידן רעותא אשתכח בכלהו עלמין, (ולדעת דזמן ההוא הוי עת רצון בכל העולמות) ומתברכן עילאין ותתאין ולית דינא בכלהו (והעליונים והתחתונים מתברכים ואין דין בכל העולמות), והוא שעתא דאתגלי סתימא עתיקא דעתיקין בזעיר אנפין ואשתכח שלמא בכלא.

הסתכלות או ראייה

ממשיך המשנ"ב דמדינא אינו אסור אלא בהסתכלות מרובה שיכול לבוא לידי היסח הדעת, אבל ראייה קצת שרי, דדוקא בזמן המקדש שהיו מברכין בשם המפורש והשכינה היתה שורה על ידיהם היה אסור אפילו ראייה קצת, משא"כ בזוה"ז. ומ"מ נוהגין גם עכשיו זכר למקדש שלא להביט בהם כלל.

כסוי פניהם וידיהם של הכהנים

ועל מש"כ הרמ"א שנהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית, כתב המשנ"ב שמנהג זה יותר נכון, ועי' באריכות בשו"ע הרב שהמנהג במדינתו שהכהנים משלשלין הטלית על פניהם, אבל ידיהם חוץ לטלית כדי שהם עצמן לא יוכלו להסתכל בידיהם ולא יבאו לידי היסח הדעת, והעם משלשלין הטלית ג"כ על פניהם כדי שלא יוכלו להסתכל בידי הכהנים. ומנהג זה יותר נכון להיות נשיאת כפי הכהנים גלויים ונראים ולא תהא טליתו חוצצת בין כפיהם להעם, כי כן הוא משמעות הכתוב "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם", שלא יהיה דבר חוצץ בינו לעם. ולא אמרו אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים אלא כשיש צבור המתברכים מהכהנים בבית הכנסת, אזי גם מי שהוא חוץ לבית הכנסת מתברך עמהם.

לכסות גם ידי הכהנים וגם פני הישראלים?

ונראה שהמנהג היום הוא שהכהנים מכסים ג"כ ידיהם בהטלית, ובכל זאת בחו"ל המנהג הוא לכסות גם פני הישראלים בטליתות שלהם, וצע"ג שהרי כל הסיבא לכסות פני הקהל אינו אלא משום שלא יסתכלו על ידיהם של הכהנים, א"כ תינח לפי המנהג שהכהנים אינן מכסים אלא פניהם ולא ידיהם אז מובן למה שגם הקהל ליכסו פניהם, אבל למנהגינו שהכהנים מכסים גם ידיהם, למה שהקהל ג"כ יכסו פניהם. ומן הסתם זה יסוד המנהג בא"י שאין הקהל מכסה פניהם בטלית, והוא שום שידי הכהני מכוסים בטליתות שלהם.

שוב ראיתי בשם ספר כף החיים שאע"ג דבמקומותינו שידי הכהנים תוך הטלית אין להעם המתברכים להסתכל בכהנים, משום הטעם שלא יסיחו דעתם מהברכה, וגם אין להם להסתכל אנה ואנה אלא יהיו עיניהם כלפי מטה ועדיף שיהיו העינים עצומות, ולכן המדקדקים נוהגים לכסות הפנים בטלית כדי שלא יבואו להסיח דעת.

ועל עיקר המנהג לכסות גם ידיהם ראיתי בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סימן נו) שמביא דברי הב"י (או"ח סי' קכ"ח) שהביא מנהג זה לשלשל הטלית גם על ידיהם, וכתב שזה נגד הש"ס (מגילה כד,) דכהן שיש בידו מומים לא ישא את כפיו משום שמסתכלין בו, ואם משלשל הטלית על ידיו מה איכפת לן במומין שעל ידיו אם אינן נראין בעת ברכת כהנים, אלא ודאי דעל פי הגמ' צריך להיות ידיהם מגולות. וכבר העיר בקצרה שם בביאור הגר"א (בסעי' כ"ג) דהעיקר כדיעה הראשונה שהביא הרמ"א שידיהם יהיו חוץ לטלית מטעם שנראה מש"ס מגילה הנ"ל. ומביא שם שבסידור האריז"ל מפורש לשלשל הטלית על פניהם רק שהידים יהיו מגולות, א"כ מי יבא ח"ו לשנות.

וכבר נודע דברי החכ"צ (סי' ל"ו) ובנו בשו"ת שאילת יעבץ (ח"א סי' מ"ז) שכל מקום שנחלקו המפורשים ובמקובלים מבואר כחז מנייה אז הולכים אחרי המקובלים. ומכ"ש בזה שמש"ס נראה לגלות ידיהם, וכן מפורש במקובלים בסידורי האריז"ל ושניהם (הש"ס והמקובלים) מסכימים לדבר א', וברמ"א הביא שני המנהגים ע"כ בודאי יש לגלות.

ועי' בספר מור וקציעה שדן בזה באריכות ודעתו שאין לכסות לא הידים ולא אפילו פניהם של הכהנים. וז"ל שלפי הנראה אין זו דרך ישרה שיבור לו האדם למצוא עילה לבטל תקנת חז"ל, ולא על חנם האריכו בדינים הללו, וכי לא היו יודעים מתחבולה זו, והיה להם לבאר תקנה זו של שלשול הטלית שבקל אפשר לעשותו. אלא ודאי ש"מ מדלא אשתמיט תלמודא להזכיר דבר זה, ע"כ ס"ל דאין נכון לכסות הידים בטלית ולא הפנים, שאין לנו לבדות דברים חדשים לא שערום רז"ל. ואע"פ שנראה לנו נכון לפי הטעם הפשוט, מ"מ לא מחשבותם מחשבותינו, שיש להם בכל דבריהם טעם פנימי זולת הנגלה. זכר לדבר, ז' של חג יום חבוט ערבה, לפי דעת הגמרא (סוכה מד, א) הוא מסברא גרידא, ויש בו טעם פנימי על פי הסוד, וכיוצא בו מצינו רבים בדרז"ל.

ועוד, אי איתא דשפיר דמי, הי"ל לתקן דבר זה בכהנים הנושאים כפיהם במקדש, שינהגו בשלשול טלית על פניהם וידיהם כדי שלא יבואו העם להסתכל בהם ויסתכנו, ומדשתקי לגמרי

משלשול זה מסתברא דלא הוה ניחא להו ביה. ולכשנשים לב לדבר, נוכל ליתן טעם פשוט שלא לכסות הידים בשעת נ"כ כיון דאתקוש לעבודה, ומהך טעמא צריכין להיות יחפי רגל כמו כהן משרת דמחיל עבודה כי עביד בחציצה, וכדאקשינן לענין דבעו עמידה, ה"ה לכל מילי דהנהגת עשייתה.

עוד כתב שם דשמא יש קפידא שיהו הידים מגולות כשהן נשואות, וגם הפנים משום דבנוהג שבעולם אין דרך המברך בעין יפה ללוט פניו, ואם טוב עין הוא יברך הא ודאי יש לראות העין, והרי זה למד מענינו, שלשון הברכה הוא ישא ה' פניו אליך, יאר ה' פניו אליך, הרי גילוי פנים אמור בברכה, (והשכינה היא שורה על ידי כהנים). ובקללה הוא אומר (דברים לב, כ) אסתירה פני מהם. וכמו כן אין נאה למתברך להסתיר פניו מן המברך ולכסותו בעת קבלת ברכתו, כדאמרינן (סוטה מ, א) כלום יש עבד שמברכין אותו ואינו מסביר פנים. ואע"פ שיש לו לעמוד באימה וביראה ולא יגביה עיניו להסתכל במברך דהויא חציפותא, מכל מקום צריך לקבלן בסבר פנים יפות, ובמה יודעו פנים מאירות או זועפות אם הם עטויות ועטופות כמנהג בני ארצנו.

ומסיק דשוב זכיתי ללמוד ג"כ מדברי הזוהר פ' נשא בפ' ברכת כהנים שכיוונתי לאמת. ומשמע לי ממנו שאפילו העינים של הכהנים לא יהיו עצומות, אדרבה צ"ל מביטים במתברך בעין יפה. ע"ש סוד גדול על בלעם שעל שהיה בעל עין רע, לפיכך בירך שתום העין ותחשב לו קללה, משא"כ טוב עין הוא יברך בעינים פקוחות.